

RASMUL MUS'HAF ILMINING AHAMIYATI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13865316>

Ibragimov Shomirza Nurmira o'g'li

*Alisher Navoiy nomidagi O'zbek tili va adabiyoti universiteti tayanch doktoranti,
Imom Buxoriy nomidagi Toshkent islom instituti "Qur'on ilmlari" kafedrasi xodimi*

Annotatsiya

Ushbu maqolada Rasmul Mus'haf ilmining ahamiyati yoritib berilgan bo'lib, Qur'on matnining yozma shaklda saqlanishi va to'g'ri yozilish qoidalari haqida batafsil ma'lumot beriladi. Rasmul Mus'haf ilmi Qur'onning bir xil yozuv qoidalarini belgilab, uning o'zgarishsiz avlodlarga yetib kelishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Usmoniy Mus'haf asosida shakllangan bu ilmning zamonaviy dunyodagi ahamiyati va kelajakdagi rivoji ham tahlil qilinadi. Maqola arab xati vujudga kelishida, Qur'onni saqlash va to'g'ri yozishda Rasmul Mus'haf ilmining dolzarb ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar

Rasmul Mushaf, Qur'on yozuvi, Usmoniy Mus'haf, Qur'onni saqlash, Qur'on matni, yozma qoidalar, harakatlar, nuqtalarsiz yozuv, Qur'onning to'g'ri yozilishi.

Qur'on islom dinining asosiy manbasi bo'lib, u Alloh tomonidan Payg'ambar Muhammad (s.a.v.) ga vahiy qilingan. Qur'onning to'g'ri saqlanishi va avlodlarga o'zgarishsiz yetkazilishi musulmonlar uchun eng muhim masalalardan biridir. Dastlab Qur'on og'zaki ravishda yodda saqlanib, eslab kelingan bo'lsa-da, vaqt o'tishi bilan uning yozma shaklda saqlanish zarurati tug'ildi. Shu maqsadda Qur'onning yozilishiga oid qoidalar, ya'ni "Rasmul Mushaf" deb ataluvchi ilm shakllandi. Bu ilm Qur'on matnining yozuv qoidalari va usullarini belgilab beradi va musulmon olamida Qur'onning aniq va to'g'ri saqlanishiga xizmat qiladi.

Rasmul Mushaf ilmining paydo bo'lishi. Rasmul mushaf ilmi Qur'on matnini yozish va yozma shaklda saqlashni tartibga solish uchun shakllangan ilmiy sohadir. Payg'ambar (s.a.v.) davrida Qur'onning barcha oyatlari og'zaki tarzda yetkazilib, yodda saqlanar edi. Ularning bir qismi teri, tosh, xurmo barglari va boshqa vositalar yordamida yozib borilgan. Ammo Qur'on to'liq va tartibga solingan kitob shaklida emas edi. Payg'ambar (s.a.v.) vafotidan keyin, ayniqsa, Yamoma jangida ko'plab Qur'on hofizlari shahid bo'lganidan so'ng, Qur'onning yozma shaklga keltirilishi zarurati paydo bo'ldi.

Hazrat Abu Bakrning xalifalik davrida (632–634) Qur’onni bir Kitobga to’plash ishlari amalga oshirildi. Keyinchalik, Hazrat Usmon ibn Affonning davrida (644–656) turli hududlardagi musulmonlar orasida Qur’onni talaffuz qilishda farqlar sezilib, nizolar kelib chiqdi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun Hazrat Usmon Qur’onning rasmiy nusxalarini tayyorlashni buyurdi. Bu nusxalar “Usmoniy Mushaflar” deb nomlanib, Rasmul Mus’hafning qoidalari asosida yozilgan va tarqatilgan. Shu tariqa Qur’on matni yagona yozma shaklga keltirilib, barcha musulmonlar uchun bir xil bo’lishi ta’minlandi.

Rasmul Mus’haf ilmining asosiy qoidalari. Rasmul Mus’haf ilmi Qur’onning yozuv qoidalarini o’z ichiga oladi va bu qoidalar Qur’on oyatlarini qanday shaklda yozish kerakligini belgilab beradi. Asosiy qoidalarga quyidagilar kiradi:

- Nuqtalarsiz yozuv: Dastlabki Usmoniy Mus’haflarda arab yozuvida harflarga nuqta va harakatlar qo’yilmagan edi. Bu yozuv o’sha davr arab tilida oddiy bo’lib, talaffuzni tushunish uchun faqatgina kontekstga tayanar edi. Rasmul Mus’haf qoidalari bu yozuv shaklini belgilab berdi.

- Harakatlar: Qur’onni to’g’ri qiroat qilish uchun arab harflariga harakatlar (zamma, fatha, kasra) qo’shildi. Bu harakatlar Qur’on oyatlarini to’g’ri o’qish va talaffuz qilishda muhim ahamiyatga ega.

- Qur’onning asl nusxasi va o’zgarishlar yo’qligi: Rasmul Mus’haf ilmi Qur’onning asl yozma nusxasini o’zgartirilmadan saqlab qolishga qaratilgan. Bu ilm orqali Qur’on matni har qanday xato va noaniqliklardan himoya qilinadi.

Rasmul Mus’haf ilmining Qur’onni saqlashdagi roli. Rasmul mushaf ilmining eng katta ahamiyati shundaki, u Qur’on matnining yozilishida bir xillik va to’g’rilikni ta’minlaydi. Qur’on nozil bo’lganidan keyin turli qiroatlar va talaffuzlarda tafovutlar yuzaga keldi, bu esa ba’zi o’qish qoidalarida farqlarga sabab bo’lishi mumkin edi. Hazrat Usmon tomonidan rasmlashtirilgan Mus’haflar Qur’onni yagona yozuv shaklida saqlashga imkon berdi. Rasmul Mus’hafning qoidalari Qur’onni yozma shaklda yozish va nusxalar yaratishda yagona tizimga rioya qilishni ta’minladi.

Bu ilmning ahamiyati Qur’onni barcha avlodlarga to’g’ri va bir xil shaklda yetkazishdir. Agar Qur’onning yozilishida tartibsizlik bo’lganida yoki har xil yozuv shakllari bo’lganida, bu musulmonlar orasida tafovutlar va nizolar keltirib chiqarishi mumkin edi. Shu sababli Rasmul Mus’haf ilmi Qur’onning butun dunyoda o’zgarishsiz saqlanishida katta rol o’ynadi.

Rasmul Mus’haf ilmining zamonaviy ahamiyati. Bugungi kunda ham Rasmul Mus’haf ilmi Qur’onni to’g’ri saqlash va uni yozishda katta ahamiyatga ega bo’lib qolmoqda. Qur’onning turli xil nusxalari mavjud bo’lib, ular Usmoniy Mus’haflar

asosida yozilgan. Ushbu ilm Qur'on matnining to'g'ri saqlanishini ta'minlaydi va har qanday o'zgarishlardan himoya qiladi.

Zamonaviy texnologiyalar rivojlanishi bilan Qur'onni yozuv shaklida saqlash va targ'ib qilish osonlashgan bo'lsa-da, Rasmul Mus'haf ilmining qoidalari Qur'on matnini xato va noto'g'ri talqinlardan himoya qilish uchun hali ham dolzarbdir. Hozirda Qur'onning ko'plab tillarga tarjimalari mavjud, lekin asli arabcha matn Rasmul Mus'haf qoidalariga asoslangan bo'lib, tarjima faqat shu matnga asoslanadi.

Rasmul Mus'haf ilmining kelajakdagi rivoji. Kelajakda ham Rasmul Mus'haf ilmi Qur'on matnini yozish va saqlashda muhim ahamiyat kasb etishda davom etadi. Hozirgi kunda matnshunoslik, xattotlik va texnologiyalarning rivojlanishi bilan Qur'onning yozuv shakli yanada chuqur tahlil qilinmoqda va matnlarni saqlashning zamonaviy usullari ishlab chiqilmoqda. Bu ilm orqali Qur'onning asl matni asrlar davomida saqlanib qolgan va kelgusida ham xuddi shunday saqlanadi.

Xulosa. Rasmul Mus'haf ilmi Qur'onning yozma shaklini saqlash, uning aniq va to'g'ri yozilishiga oid qoidalarni belgilovchi muhim ilmiy sohadir. Bu ilmning ahamiyati Qur'onning o'zgarishsiz saqlanishi va uni barcha musulmonlar tomonidan bir xil shaklda o'qilishi va tushunilishida namoyon bo'ladi. Qur'onning yozma shakli asrlar davomida o'zgarmasdan saqlanib kelgani Rasmul Mus'haf ilmi qoidalari orqali ta'minlandi. Bugungi kunda ham bu ilm musulmonlar orasida Qur'on matnini to'g'ri saqlashda katta rol o'ynab kelmoqda va kelajakda ham o'z ahamiyatini yo'qotmaydi.

FOYDALANILGAN MANBALAR VA ADABIYOTLAR:

1. Al-A'zami, Muhammad Mustafa. "The History of the Qur'anic Text: From Revelation to Compilation". UK Islamic Academy, 2003.
2. Jeffery, Arthur. "Materials for the History of the Text of the Qur'an: The Old Codices". E.J. Brill, 1937.
3. Al-Suyuti, Jalal al-Din. "Al-Itqan fi Ulum al-Qur'an". Dar al-Fikr, 1996.
4. Al-Qattan, Mannā'. "Mabāhith fi 'Ulūm al-Qur'ān". Maktabat al-Ma'ārif, 1973.
5. Abbott, Nabia. "The Rise of the North Arabic Script and its Kur'anic Development". University of Chicago Press, 1939.
6. Dutton, Yasin. "The Origins of Islamic Law: The Qur'an, the Muwatta and Madinan 'Amal". Routledge, 2002.

7. Al-Dani, Abu Amr. "Al-Muqni' fi Ma'rifat Marsum Masahif Ahl al-Amṣār". Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah, 1997.
8. Ibn Khaldun, "Muqaddimah". Dar al-Fikr, 1981.
9. Burton, John. "The Collection of the Qur'ān". Cambridge University Press, 1977.
10. Gilliot, Claude. "Creation of a Fixed Text" in "The Cambridge Companion to the Qur'ān" ed. by Jane Dammen McAuliffe, Cambridge University Press, 2006.